కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ చతుర్థ కాణ్డే ద్వితీయః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ విష్ణోః క్రమోఽస్యభిమాతిహా గాయత్రం ఛన్ద ఆ రోహ పృథివీమను వి క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం ద్విష్మో విష్ణోః క్రమోఽస్యభిశస్తిహా త్రైష్టుభం ఛన్ద ఆ రోహాఽన్తరిక్షమను వి క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం ద్విష్మో విష్ణోః క్రమోఽస్యరాతీయతో హన్తా జాగతం ఛన్ద ఆ రోహ దివమను వి క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం ద్విష్మో విష్ణోః [౧] క్రమోఽసి శత్రూయతో హన్తాఽఽనుష్టుభం ఛన్ద ఆ రోహ దిశోఽను వి క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం ద్విష్మః। అక్రన్దదగ్ని స్తనయన్నివ ద్యౌః క్షామా రేరిహద్వీరుధః సమఞ్జన్న్। సద్యో జజ్ఞానో వి హీమిద్ధో అఖ్యదా రోదసీ భానునా భాత్యన్తః॥ అగ్నేఽభ్యావర్తిన్నభి న ఆ వర్తస్వాఽఽయుషా వర్చసా సన్యా మేధయా ప్రజయా ధనేన॥ అగ్నే [౨] అఙ్గిరః శతం తే సన్త్వావృతః సహస్రం త ఉపావృతః। తాసాం పోషస్య పోషేణ పునర్నో నష్టమా కృధి పునర్నో రయిమా కృధి॥ పునరూర్జా ని వర్తస్వ పునరగ్న ఇషాఽఽయుషా। పునర్నః పాహి విశ్వతః॥ సహ రయ్యా ని వర్తస్వాఽగ్నే పిన్వస్వ ధారయా। విశ్వఫ్స్నియా విశ్వతస్పరి॥ ఉదుత్తమం వరుణ పాశమస్మదవాఽధమం [౩] వి మధ్యమగ్గ్ శ్రథాయ। అథా వయమాదిత్య వ్రతే తవాఽనాగసో అదితయే స్యామ॥ ఆ త్వాఽహార్షమన్తరభూర్ధ్రువస్తిష్ఠాఽవిచాచలిః। విశస్త్వా సర్వా వాఞ్ఛన్త్వస్మిన్రాష్ట్రమధి శ్రయ॥ అగ్రే బృహన్నుషసామూర్ధ్వో అస్థాన్నిర్జగ్మివాన్తమసో జ్యోతిషాఽఽగాత్। అగ్నిర్భానునా రుశతా స్వఙ్గ ఆ జాతో విశ్వా సద్మాన్యప్రాః॥ సీద త్వం మాతురస్యా [౪] ఉపస్థే విశ్వాన్యగ్నే వయునాని విద్వాన్। మైనామర్చిషా మా తపసాఽభి శూశుచోఽన్తరస్యాగ్ం శుక్రజ్యోతిర్వి భాహి॥ అన్తరగ్నే రుచా త్వముఖాయై సదనే స్వే। తస్యాస్త్వగ్ం హరసా తపఞ్జాతవేదః శివో భవ॥ శివో భూత్వా మహ్యమగ్నేఽథో సీద

శివస్త్వమ్। శివాః కృత్వా దిశః సర్వాః స్వాం యోనిమిహాఽఽసదః॥ హగ్ంసః శుచిషద్వసురన్తరిక్షసద్ధోతా వేదిషదతిథిర్దురోణసత్। నృషద్వరసదృతసద్వ్యోమసదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్॥[౫]

*దివమను వి క్రమస్వ నిర్భక్తస్స యంద్విష్మో విష్ణోర్ధనోఽగ్నేఽధమమస్యాః శుచిషత్షోడశ చ॥**4.2.1**॥*

దివస్పరి ప్రథమం జజ్ఞే అగ్నిరస్మద్ద్వితీయం పరి జాతవేదాః। తృతీయమప్సు నృమణా అజస్రమిన్ధాన ఏనం జరతే స్వాధీః॥ విద్మా తే అగ్నే త్రేధా త్రయాణి విద్మా తే సద్మ విభృతం పురుత్రా। విద్మా తే నామ పరమం గుహా యద్విద్మా తముత్సం యత ఆజగన్థ॥ సముద్రే త్వా నృమణా అప్స్వన్తర్నృచక్షా ఈధే దివో అగ్న ఊధన్న్। తృతీయే త్వా [౬] రజసి తస్థివాగ్ంసమృతస్య యోనౌ మహిషా అహిన్వన్న్॥ అక్రన్దదగ్నిః స్తనయన్నివ ద్యౌః క్షామా రేరిహద్వీరుధః సమఞ్జన్న్। సద్యో జజ్ఞానో వి హీమిద్ధో అఖ్యదా రోదసీ భానునా భాత్యన్తః॥ ఉశిక్పావకో అరతిః సుమేధా మర్తేష్వగ్నిరమృతో ని ధాయి। ఇయర్తి ధూమమరుషం భరిభ్రదుచ్ఛుక్రేణ శోచిషా ద్యామినక్షత్। విశ్వస్య కేతుర్భువనస్య గర్భ ఆ [౭] రోదసీ అపృణాజ్జాయమానః। వీడుం చిదద్రిమభినత్పరాయఞ్జనా యదగ్నిమయజన్త పఞ్చ॥ శ్రీణాముదారో ధరుణో రయీణాం మనీషాణాం ప్రార్పణః సోమగోపాః। వసోః సూనుః సహసో అప్సు రాజా వి భాత్యగ్ర ఉషసామిధానః॥ యస్తే అద్య కృణవద్భద్రశోచేఽపూపం దేవ ఘృతవన్తమగ్నే। ప్ర తం నయ ప్రతరాం వస్యో అచ్ఛాఽభి ద్యుమ్నం దేవభక్తం యవిష్ఠ॥ ఆ [౮] తం భజ సౌశ్రవసేష్వగ్న ఉక్థ ఉక్థ ఆ భజ శస్యమానే। ప్రియః సూర్యే ప్రియో అగ్నా భవాత్యుజ్జాతేన భినదదుజ్జనిత్వైః॥ త్వామగ్నే యజమానా అను ద్యూన్ విశ్వా వసూని దధిరే వార్యాణి। త్వయా సహ ద్రవిణమిచ్ఛమానా వ్రజం గోమన్తముశిజో వి వవ్రుః॥ దృశానో రుక్మ ఉర్వ్యా వ్యద్యౌద్దుర్మర్షమాయుః శ్రియే రుచానః। అగ్నిరమృతో అభవద్వయోభిర్యదేనం ద్యౌరజనయథ్సురేతాః॥[౯]

*తృతీయే త్వా గర్భ ఆ యవిష్ఠాఽఽ యచ్చత్వారి చ॥***4.2.2**॥

అన్నపతేఽన్నస్య నో దేహ్యనమీవస్య శుష్మిణః। ప్ర ప్రదాతారం తారిష ఊర్జం నో ధేహి ద్విపదే చతుష్పదే॥ ఉదు త్వా విశ్వే దేవా అగ్నే భరన్తు చిత్తిభిః। స నో భవ శివతమః సుప్రతీకో విభావసుః॥ ప్రేదగ్నే జ్యోతిష్మాన్ యాహి శివేభిరర్చిభిస్త్వమ్। బృహద్భిర్భానుభిర్భాసన్మా హిగ్ంసీస్తనువా ప్రజాః॥ సమిధాఽగ్నిం దువస్యత ఘృతైర్బోధయతాతిథిమ్। ఆ- [౧౦] ఽస్మిన్ హవ్యా జుహోతన॥ ప్రప్రాఽయమగ్నిర్భరతస్య శృణ్వే వి యథ్సూర్యో న రోచతే బృహద్భాః। అభి యః పూరుం పృతనాసు తస్థౌ దీదాయ దైవ్యో అతిథిః శివో నః॥ ఆపో దేవీః ప్రతి గృహ్ణీత భస్మైతథ్స్యోనే కృణుధ్వగ్ం సురభావు లోకే। తస్మై నమన్తాం జనయః సుపత్నీర్మాతేవ పుత్రం బిభృతా స్వేనమ్॥ అప్స్వగ్నే సధిష్టవ [౧౧] సౌషధీరను రుధ్యసే। గర్భే సఞ్జాయసే పునః॥ గర్భో అస్యోషధీనాం గర్భో వనస్పతీనాం। గర్భో విశ్వస్య భూతస్యాఽగ్నే గర్భో అపామసి॥ ప్రసద్య భస్మనా యోనిమపశ్చ పృథివీమగ్నే। సగ్ంసృజ్య మాతృభిస్త్వం జ్యోతిష్మాన్ పునరాఽసదః॥ పునరాసద్య సదనమపశ్చ పృథివీమగ్నే। శేషే మాతుర్యథోపస్థేఽన్తరస్యాగ్ం శివతమః॥ పునరూర్జా [౧౨] ని వర్తస్వ పునరగ్న ఇషాఽఽయుషా। పునర్నః పాహి విశ్వతః॥ సహ రయ్యా ని వర్తస్వాఽగ్నే పిన్వస్వ ధారయా। విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి॥ పునస్త్వాఽఽదిత్యా రుద్రా వసవః సమిన్ధతాం పునర్బ్రహ్మాణో వసునీథ యజ్ఞైః। ఘృతేన త్వం తనువో వర్ధయస్వ సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః॥ బోధా నో అస్య వచసో యవిష్ఠ మగ్ంహిష్ఠస్య ప్రభృతస్య స్వధావః। పీయతి త్వో అను త్వో గృణాతి వన్దారుస్తే తనువం వన్దే అగ్నే॥ స బోధి సూరిర్మఘవా వసుదావా వసుపతిః। యుయోధ్యస్మద్ద్వేషాగ్ంసి॥[౧౩]

*ఆ తవోర్జాఽను షోడశ చ॥***4.2.3**॥

అపేత వీత వి చ సర్పతాఽతో యేఽత్ర స్థ పురాణా యే చ నూతనాః। అదాదిదం యమోఽవసానం పృథివ్యా అక్రన్నిమం పితరో లోకమస్మై॥ అగ్నేర్భస్మాఽస్యగ్నేః పురీషమసి సంజ్ఞానమసి కామధరణం మయి తే కామధరణం భూయాత్॥ సం యా వః ప్రియాస్తనువః సం ప్రియా హృదయాని వః। ఆత్మా వో అస్తు [౧౪] సం ప్రియః సం ప్రియాస్తనువో మమ॥ అయగ్ం సో అగ్నిర్యస్మిన్త్సోమమిన్ద్రః సుతం దధే జఠరే వావశానః॥ సహస్రియం వాజమత్యం న సప్తిగ్ం ససవాన్త్సన్త్స్తూయసే జాతవేదః॥ అగ్నే దివో అర్ణమచ్ఛా జిగాస్యచ్ఛా దేవాగ్ం ఊచిషే ధిష్ణియా యే। యాః పరస్తాద్రోచనే సూర్యస్య యాశ్చాఽవస్తాదుపతిష్ఠన్త ఆపః॥ అగ్నే యత్తే దివి వర్చః పృథివ్యాం యదోషధీ [౧౫] ష్వప్సు వా యజత్ర। యేనాఽన్తరిక్షముర్వాతతన్థ త్వేషః స భానురర్ణవో నృచక్షాః॥ పురీష్యాసో అగ్నయః ప్రావణేభిః సజోషసః। జుషన్తాగ్ం హవ్యమాహుతమనమీవా ఇషో మహీః॥ ఇడామగ్నే పురుదగ్ం సగ్ం సనిం గోః శశ్వత్తమగ్ం హవమానాయ సాధ। స్యాన్నః సూనుస్తనయో విజావాఽగ్నే సా తే సుమతిర్భూత్వస్మే॥ అయం తే యోనిర్ ఋత్వియో యతో జాతో అరోచథాః। తం జాన [౧౬] న్నగ్న ఆ రోహాఽథా నో వర్ధయా రయిమ్॥ చిదసి తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద పరిచిదసి తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద లోకం పృణ ఛిద్రం పృణాఽథో సీద శివా త్వమ్। ఇన్ద్రాగ్నీ త్వా బృహస్పతిరస్మిన్ యోనావసీషదన్॥ తా అస్య సూదదోహసః సోమగ్గ్ శ్రీణన్తి పృశ్నయః। జన్మన్దేవానాం విశస్త్రిష్వా రోచనే దివః॥[౧౭]

అస్త్వోషధీషు జానన్నష్టాచత్వారిగ్ంశచ్చ॥ ***4.2.4***॥

సమితగ్ం సం కల్పేథాగ్ం సం ప్రియౌ రోచిష్ణూ సుమనస్యమానౌ। ఇషమూర్జమభి సంవసానౌ సం వాం మనాగ్ంసి సం వ్రతా సము చిత్తాన్యాఽకరమ్॥ అగ్నే పురీష్యాఽధిపా భవా త్వం నః। ఇషమూర్జం యజమానాయ ధేహి॥ పురీష్యస్త్వమగ్నే రయిమాన్

పుష్టిమాగ్ం అసి। శివాః కృత్వా దిశః సర్వాః స్వాం యోనిమిహాఽఽసదః॥ భవతం నః
సమనసౌ సమోకసా [౧౮] వరేపసౌ। మా యజ్ఞగ్ం హిగ్ంసిష్టం మా యజ్ఞపతిం జాతవేదసౌ
శివౌ భవతమద్య నః॥ మాతేవ పుత్రం పృథివీ పురీష్యమగ్నిగ్గ్ స్వే యోనావభారుఖా। తాం
విశ్వైర్దేవైర్ఋతుభిః సంవిదానః ప్రజాపతిర్విశ్వకర్మా వి ముఞ్చతు॥ యదస్య పారే రజసః
శుక్రం జ్యోతిరజాయత। తన్నః పర్షదతి ద్విషోఽగ్నే వైశ్వానర స్వాహా॥ నమః సు తే
నిర్ఋతే విశ్వరూపే [౧౯] ఽయస్మయం వి చృతా బన్ధమేతమ్। యమేన త్వం యమ్యా
సంవిదానోత్తమం నాకమధి రోహయేమమ్॥ యత్తే దేవీ నిర్ఋతిరాబబన్ధ దామ
గ్రీవాస్వవిచర్త్యమ్। ఇదం తే తద్వి ష్యామ్యాయుషో న మధ్యాదథా జీవః పితుమద్ధి
ప్రముక్తః॥ యస్యాస్తే అస్యాః క్రూర ఆసఞ్జుహోమ్యేషాం బన్ధానామవసర్జనాయ। భూమిరితి
త్వా జనా విదుర్నిర్ఋతి [౨౦] రితి త్వాఽహం పరి వేద విశ్వతః॥
అసున్వన్తమయజమానమిచ్ఛ స్తేనస్యేత్యాం తస్కరస్యాఽన్వేషి। అన్యమస్మదిచ్ఛ సా త ఇత్యా
నమో దేవి నిర్ఋతే తుభ్యమస్తు॥ దేవీమహం నిర్ఋతిం వన్దమానః పితేవ పుత్రం
దసయే వచోభిః। విశ్వస్య యా జాయమానస్య వేద శిరః శిరః ప్రతి సూరీ వి చష్టే॥
నివేశనః సంగమనో వసూనాం విశ్వా రూపాఽభి చష్టే [౨౧] శచీభిః। దేవ ఇవ సవితా
సత్యధర్మేన్ద్రో న తస్థౌ సమరే పథీనామ్॥ సం వరత్రా దధాతన నిరాహావాన్ కృణోతన।
సిఞ్చామహా అవటముద్రిణం వయం విశ్వాఽహాఽదస్తమక్షితమ్॥ నిష్కృతాహావమవటగ్ం
సువరత్రగ్ం సుషేచనమ్। ఉద్రిణగ్ం సిఞ్చే అక్షితమ్॥ సీరా యుఞ్జన్తి కవయో యుగా వి
తన్వతే పృథక్। ధీరా దేవేషు సుమ్నయా। యునక్త సీరా వి యుగా తనోత కృతే యోనౌ
వపతేహ [౨౨] బీజమ్। గిరా చ శ్రుష్టిః సభరా అసన్నో నేదీయ ఇథ్సృణ్యా పక్వమాఽయత్॥
లాఙ్గలం పవీరవగ్ం సుశేవగ్ం సుమతిథ్సరు। ఉదిత్కృషతి గామవిం ప్రఫర్వ్యం చ
పీవరీమ్। ప్రస్థావద్రథవాహనమ్॥ శునం నః ఫాలా వి తుదన్తు భూమిగ్ం శునం కీనాశా
అభి యన్తు వాహాన్। శునం పర్జన్యో మధునా పయోభిః శునాసీరా శునమస్మాసు ధత్తమ్॥

కామం కామదుఘే ధుక్ష్వ మిత్రాయ వరుణాయ చ। ఇన్ద్రాయాఽగ్నయే పూష్ణ ఓషధీభ్యః
ప్రజాభ్యః॥ ఘృతేన సీతా మధునా సమక్తా విశ్వైర్దేవైరనుమతా మరుద్భిః। ఊర్జస్వతీ
పయసా పిన్వమానాఽస్మాన్థ్సీతే పయసాఽభ్యావవృత్స్వ॥[౨౩]

*సమోకసా విశ్వరూపే విదుర్నిర్ఋతిరభి చష్ట ఇహ మిత్రాయ ద్వావిగ్ంశతిశ్చ॥***4.2.5**॥

యా జాతా ఓషధయో దేవేభ్యస్త్రియుగం పురా। మన్దామి బభ్రూణామహగ్ం శతం
ధామాని సప్త చ॥ శతం వో అంబధామాని సహస్రముత వో రుహః। అథా శతక్రత్వో
యూయమిమం మే అగదం కృత॥ పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఫలినీరఫలా ఉత। అశ్వా ఇవ
సజిత్వరీర్వీరుధః పారయిష్ణవః॥ ఓషధీరితి మాతరస్తద్వో దేవీరుప బ్రువే। రపాగ్ంసి
విఘ్నతీరిత రప- [౨౪] శ్చాతయమానాః॥ అశ్వత్థే వో నిషదనం పర్ణే వో వసతిః కృతా।
గోభాజ ఇత్కిలాఽసథ యథ్సనవథ పూరుషమ్॥ యదహం వాజయన్నిమా ఓషధీర్హస్త
ఆదధే। ఆత్మా యక్ష్మస్య నశ్యతి పురా జీవగృభో యథా॥ యదోషధయః సంగచ్ఛన్తే
రాజానః సమితావివ। విప్రః స ఉచ్యతే భిషగ్రక్షోహాఽమీవచాతనః॥ నిష్కృతిర్నామ వో
మాతాఽథా యూయగ్గ్ స్థ సంకృతీః। సరాః పతత్రిణీః [౨౫] స్థన యదామయతి నిష్కృత॥
అన్యా వో అన్యామవత్వన్యాఽన్యస్యా ఉపాఽవత। తాః సర్వా ఓషధయః సం విదానా ఇదం మే
ప్రాఽవతా వచః॥ ఉచ్ఛుష్మా ఓషధీనాం గావో గోష్ఠాదివేరతే। ధనగ్ం సనిష్యన్తీనామాత్మానం
తవ పూరుష॥ అతి విశ్వాః పరిష్ఠా స్తేన ఇవ వ్రజమక్రముః। ఓషధయః
ప్రాఽచుచ్యవుర్యత్కిం చ తనువాగ్ం రపః॥ యా- [౨౬] స్త ఆతస్థురాత్మానం యా ఆవివిశుః
పరుఃపరుః। తాస్తే యక్ష్మం వి బాధన్తాముగ్రో మధ్యమశీరివ॥ సాకం యక్ష్మ ప్ర పత శ్యేనేన
కికిదీవినా। సాకం వాతస్య ధ్రాజ్యా సాకం నశ్య నిహాకయా॥ అశ్వావతీగ్ం
సోమవతీమూర్జయన్తీముదోజసమ్। ఆ విథ్సి సర్వా ఓషధీరస్మా అరిష్టతాతయే॥ యాః
ఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః। బృహస్పతిప్రసూతాస్తా నో

ముఞ్చన్త్వగ్ంహసః॥ యా [౨౭] ఓషధయః సోమరాజ్ఞీః ప్రవిష్టాః పృథివీమను। తాసాం త్వమస్యుత్తమా ప్ర ణో జీవాతవే సువ॥ అవపతన్తీరవదన్దివ ఓషధయః పరి। యం జీవమశ్నవామహై న స రిష్యాతి పూరుషః॥ యాశ్చేదముపశృణ్వన్తి యాశ్చ దూరం పరాగతాః। ఇహ సంగత్య తాః సర్వా అస్మై సం దత్త భేషజమ్॥ మా వో రిషత్ఖనితా యస్మై చాఽహం ఖనామి వః। ద్విపచ్చతుష్పదస్మాకగ్ం సర్వమస్త్వనాతురమ్॥ ఓషధయః సం వదన్తే సోమేన సహ రాజ్ఞా। యస్మై కరోతి బ్రాహ్మణస్తగ్ం రాజన్ పారయామసి॥[౨౮]

*రపః పతత్రిణీర్యా అగ్ంహసో యాః ఖనామి వోఽష్టాదశ చ॥**4.2.6**॥*

మా నో హిగ్ంసీజ్జనితా యః పృథివ్యా యో వా దివగ్ం సత్యధర్మా జజాన। యశ్చాఽపశ్చన్ద్రా బృహతీర్జజాన కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ అభ్యావర్తస్వ పృథివి యజ్ఞేన పయసా సహ। వపాం తే అగ్నిరిషితోఽవ సర్పతు॥ అగ్నే యత్తే శుక్రం యచ్చన్ద్రం యత్ పూతం యద్యజ్ఞియమ్। తద్దేవేభ్యో భరామసి॥ ఇషమూర్జమహమిత ఆ [౨౯] దద ఋతస్య ధామ్నో అమృతస్య యోనేః। ఆ నో గోషు విశత్వౌషధీషు జహామి సేదిమనిరామమీవామ్॥ అగ్నే తవ శ్రవో వయో మహి భ్రాజన్త్యర్చయో విభావసో। బృహద్భానో శవసా వాజముక్థ్యం దధాసి దాశుషే కవే॥ ఇరజ్యన్నగ్నే ప్రథయస్వ జన్తుభిరస్మే రాయో అమర్త్య। స దర్శతస్య వపుషో వి రాజసి పృణక్షి సానసిగ్ం రయిమ్॥ ఊర్జో నపాజ్జాతవేదః సుశస్తిభిర్మన్దస్వ [౩౦] ధీతిభిర్హితః। త్వే ఇషః సం దధుర్భూరిరేతసశ్చిత్రోతయో వామజాతాః॥ పావకవర్చాః శుక్రవర్చా అనూనవర్చా ఉదియర్షి భానునా। పుత్రః పితరా విచరన్నుపాఽవస్యుభే పృణక్షి రోదసీ॥ ఋతావానం మహిషం విశ్వచర్షణిమగ్నిగ్ం సుమ్నాయ దధిరే పురో జనాః। శ్రుత్కర్ణగ్ం సప్రథస్తమం త్వా గిరా దైవ్యం మానుషా యుగా॥ నిష్కర్తారమధ్వరస్య ప్రచేతసం క్షయన్తగ్ం రాధసే మహే। రాతిం భృగూణాముశిజం కవిక్రతుం పృణక్షి సానసిగ్ం [౩౧] రయిమ్॥ చితః స్థ

పరిచిత ఊర్ధ్వచితః శ్రయధ్వం తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువాః సీదత॥ ఆ ప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతః సోమ వృష్ణియమ్। భవా వాజస్య సంగథే॥ సం తే పయాగ్ంసి సము యన్తు వాజాః సం వృష్ణియాన్యభిమాతిషాహః। ఆప్యాయమానో అమృతాయ సోమ దివి శ్రవాగ్ స్యుత్తమాని ధిష్వ॥[౩౨]

*ఆ మన్దస్వ సనసిమేకాన్న చత్వారిగ్ంశచ్చ॥***4.2.7**॥

అభ్యస్థాద్విశ్వాః పృతనా అరాతీస్తదగ్నిరాహ తదు సోమ ఆహ। బృహస్పతిః సవితా తన్మ ఆహ పూషా మాఽధాథ్సుకృతస్య లోకే॥ యదక్రన్దః ప్రథమం జాయమాన ఉద్యన్థ్సముద్రాదుత వా పురీషాత్। శ్యేనస్య పక్షాహరిణస్య బాహూ ఉపస్తుతం జనిమ తత్తే అర్వన్॥ అపాం పృష్ఠమసి యోనిరగ్నేః సముద్రమభితః పిన్వమానమ్। వర్ధమానం మహ [33] ఆ చ పుష్కరం దివో మాత్రయా వరిణా ప్రథస్వ॥ బ్రహ్మ జజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్వి సీమతః సురుచో వేన ఆవః। స బుధ్నియా ఉపమా అస్య విష్ఠాః సతశ్చ యోనిమసతశ్చ వివః॥ హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాఽగ్రే భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్। స దాధార పృథివీం ద్యాముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ ద్రప్సశ్చస్కన్ద పృథివీమను [౩౪] ద్యామిమం చ యోనిమను యశ్చ పూర్వః। తృతీయం యోనిమను సంచరన్తం ద్రప్సం జుహోమ్యను సప్త హోత్రాః॥ నమో అస్తు సర్పేభ్యో యే కే చ పృథివీమను। యే అన్తరిక్షే యే దివి తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః॥ యేఽదో రోచనే దివో యే వా సూర్యస్య రశ్మిషు। యేషామప్సు సదః కృతం తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః॥ యా ఇషవో యాతుధానానాం యే వా వనస్పతీగ్ంరను। యే వాఽవటేషు శేరతే తేభ్యః సర్పేభ్యో నమః॥

[౩౫]

*మహోఽను యతుధానానామేకాదశ చ॥***4.2.8**॥

ధ్రువాఽసి ధరుణాఽస్తృతా విశ్వకర్మణా సుకృతా। మా త్వా సముద్ర ఉద్వధీన్మా సుపర్ణోఽవ్యథమానా పృథివీం దృగ్ంహ॥ ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు పృథివ్యాః పృష్ఠే వ్యచస్వతీం ప్రథస్వతీం ప్రథోఽసి పృథివ్యసి భూరసి భూమిరస్యదితిరసి విశ్వధాయా విశ్వస్య భువనస్య ధర్త్రీ పృథివీం యచ్ఛ పృథివీం దృగ్ంహ పృథివీం మా హిగ్ంసీర్విశ్వస్మై ప్రాణాయాఽపానాయ వ్యానాయోదానాయ ప్రతిష్ఠాయై [౩౬] చరిత్రాయాఽగ్నిస్త్వాఽభి పాతు మహ్యా స్వస్త్యా ఛర్దిషా శంతమేన తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ కాణ్డాత్కాణ్డాత్ ప్రరోహన్తీ పరుషః పరుషః పరి। ఏవా నో దూర్వే ప్ర తను సహస్రేణ శతేన చ॥ యా శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి। తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ హవిషా వయమ్॥ అషాఢాఽసి సహమానా సహస్వారాఽతీః సహస్వాఽరాతీయతః సహస్వ పృతనాః సహస్వ పృతన్యతః। సహస్రవీర్యా [౩౭] ఽసి సా మా జిన్వ॥ మధు వాతా ఋతాయతే మధు క్షరన్తి సిన్ధవః। మాధ్వీర్నః సన్త్వోషధీః॥ మధు నక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః। మధు ద్యౌరస్తు నః పితా॥ మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః। మాధ్వీర్గావో భవన్తు నః॥ మహీ ద్యౌః పృథివీ చ న ఇమం యజ్ఞం మిమిక్షతామ్। పిపృతాం నో భరీమభిః॥ తద్విష్ణోః పరమం [౩౮] పదగ్ం సదా పశ్యన్తి సూరయః। దివీవ చక్షురాతతమ్॥ ధ్రువాఽసి పృథివి సహస్వ పృతన్యతః। స్యూతా దేవేభిరమృతేనాఽఽగాః॥ యాస్తే అగ్నే సూర్యే రుచ ఉద్యతో దివమాతన్వన్తి రశ్మిభిః। తాభిః సర్వాభీ రుచే జనాయ నస్కృధి॥ యా వో దేవాః సూర్యే రుచో గోష్వశ్వేషు యా రుచః। ఇన్ద్రాగ్నీ తాభిః సర్వాభీ రుచం నో ధత్త బృహస్పతే॥ విరాడ్ [౩౯] జ్యోతిరధారయథ్సమ్రాడ్జ్యోతిరధారయథ్స్వరాడ్జ్యోతిరధారయత్॥ అగ్నే యుక్ష్వా హి యే తవాఽశ్వాసో దేవ సాధవః। అరం వహన్త్యాశవః॥ యుక్ష్వా హి దేవహూతమాగ్ం అశ్వాగ్ం అగ్నే రథీరివ। ని హోతా పూర్వ్యః సదః॥ ద్రప్సశ్చస్కన్ద పృథివీమను ద్యామిమం చ యోనిమను యశ్చ పూర్వః। తృతీయం యోనిమను సంచరన్తం ద్రప్సం జుహోమ్యను

సప్త [౪౦] హోత్రాః॥ అభూదిదం విశ్వస్య భువనస్య వాజినమగ్నేర్వైశ్వానరస్య చ। అగ్నిర్జ్యోతిషా జ్యోతిష్మాన్ రుక్మో వర్చసా వర్చస్వాన్॥ ఋచే త్వా రుచే త్వా సమిథ్స్రవన్తి సరితో న ధేనాః। అన్తర్హృదా మనసా పూయమానాః॥ ఘృతస్య ధారా అభి చాకశీమి। హిరణ్యయో వేతసో మధ్య ఆసామ్॥ తస్మిన్థ్సుపర్ణో మధుకృత్కులాయీ భజన్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః। తస్యాऽऽసతే హరయః సప్త తీరే స్వధాం దుహానా అమృతస్య ధారామ్॥[౪౧]

*ప్రతిష్ఠాయై సహస్రవీర్యా పరమం విరాట్థ్సప్త తీరే చత్వారి చ॥***4.2.9**॥

ఆదిత్యం గర్భం పయసా సమఙ్ధ్సహస్రస్య ప్రతిమాం విశ్వరూపమ్। పరి వృఙ్ధి హరసా మాऽభి మృక్షః శతాయుషం కృణుహి చీయమానః॥ ఇమం మా హిగ్ంసీర్ద్విపాదం పశూనాగ్ం సహస్రాక్ష మేధ ఆ చీయమానః। మయుమారణ్యమను తే దిశామి తేన చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ వాతస్య ధ్రాజిం వరుణస్య నాభిమశ్వం జజ్ఞానగ్ం సరిరస్య మధ్యే। శిశుం నదీనాగ్ం హరిమద్రిబుద్ధమగ్నే మా హిగ్ంసీః [౪౨] పరమే వ్యోమన్॥ ఇమం మా హిగ్ంసీరేకశఫం పశూనాం కనిక్రదం వాజినం వాజినేషు। గౌరమారణ్యమను తే దిశామి తేన చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ అజస్రమిన్దుమరుషం భురణ్యుమగ్నిమీడే పూర్వచిత్తౌ నమోభిః। స పర్వభిరృతుశః కల్పమానో గాం మా హిగ్ంసీరదితిం విరాజమ్॥ ఇమగ్ం సముద్రగ్ం శతధారముథ్సం వ్యచ్యమానం భువనస్య మధ్యే। ఘృతం దుహానామదితిం జనాయాऽగ్నే మా [౪౩] హిగ్ంసీః పరమే వ్యోమన్న్। గవయమారణ్యమను తే దిశామి తేన చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ వరూత్రిం త్వష్టుర్వరుణస్య నాభిమవిం జజ్ఞానాగ్ం రజసః పరస్మాత్। మహీగ్ం సాహస్రీమసురస్య మాయామగ్నే మా హిగ్ంసీః పరమే వ్యోమన్న్॥ ఇమామూర్ణాయుం వరుణస్య మాయాం త్వచం పశూనాం ద్విపదాం చతుష్పదామ్। త్వష్టుః ప్రజానాం ప్రథమం జనిత్రమగ్నే మా హిగ్ంసీః పరమే వ్యోమన్న్। ఉష్ట్రమారణ్యమను [౪౪] తే దిశామి తేన చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ యో అగ్నిరగ్నేస్తపసోऽధి జాతః శోచాత్పృథివ్యా ఉత

వా దివస్పరి। యేన ప్రజా విశ్వకర్మా వ్యానట్తమగ్నే హేడః పరి తే వృణక్తు॥ అజా హ్యగ్నేరజనిష్ట గర్భాత్సా వా అపశ్యజ్జనితారమగ్రే। తయా రోహమాయన్నుప మేధ్యాసః తయా దేవా దేవతామగ్ర ఆయన్న్। శరభమారణ్యమను తే దిశామి తేన చిన్వానస్తనువో ని షీద॥[౪౫]

*అగ్నే మా హిగ్ంసీరగ్నే మోష్ట్రమారణ్యమను శరభన్నవ చ॥**4.2.10**॥*

ఆదిత్య మిమం ద్విపాదం మయుం వాతస్యాశ్వమిమమేకశఫం గౌరమజస్రం గవయంవరూత్రిమవిమిమామూర్ణాయుముష్ట్రం యో అగ్నిరగ్నేః శరభమ్॥

ఇన్ద్రాగ్నీ రోచనా దివః పరి వాజేషు భూషథః। తద్వాం చేతి ప్ర వీర్యమ్॥ శ్నథద్వృత్రముత సనోతి వాజమిన్ద్రా యో అగ్నీ సహురీ సపర్యాత్। ఇరజ్యన్తా వసవ్యస్య భూరేః సహస్తమా సహసా వాజయన్తా॥ ప్ర చర్షణిభ్యః పృతనా హవేషు ప్ర పృథివ్యా రిరిచాథే దివశ్చ। ప్ర సిన్ధుభ్యః ప్ర గిరిభ్యో మహిత్వా ప్రేన్ద్రాగ్నీ విశ్వా భువనాత్యన్యా॥ మరుతో యస్య హి [౪౬] క్షయే పాథా దివో విమహసః। స సుగోపాతమో జనః॥ యజ్ఞైర్వా యజ్ఞవాహసో విప్రస్య వా మతీనామ్। మరుతః శృణుతా హవమ్॥ శ్రియసే కం భానుభిః సం మిమిక్షిరే తే రశ్మిభిస్త ఋక్వభిః సుఖాదయః। తే వాశీమన్త ఇష్మిణో అభీరవో విద్రే ప్రియస్య మారుతస్య ధామ్నః॥ అవ తే హేడ ఉదుత్తమమ్। కయా నశ్చిత్ర ఆ భువదూతీ సదావృధః సఖా। కయా శచిష్ఠయా వృతా॥[౪౭] కో అద్య యుజ్క్తే ధురి గా ఋతస్య శిమీవతో భామినో దుర్హృణాయూన్। ఆసన్నిషూన్ హృత్స్వసో మయోభూన్ య ఏషాం భృత్యామృణధత్స జీవాత్॥ అగ్నే నయాఽఽ దేవానాగ్ం శం నో భవన్తు వాజేవాజే। అప్స్వగ్నే సధిష్టవ సౌషధీరను రుధ్యసే। గర్భే సఞ్జాయసే పునః॥ వృషా సోమ ద్యుమాగ్ం అసి వృషా దేవ వృషవ్రతః। వృషా ధర్మాణి దధిషే॥ ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే॥[౪౮]

హి వృతా మ ఏకాదశ చ॥4.2.11॥

విష్ణోః క్రమోఽసి దివస్పర్యస్మపతేఽపేత సమితం యా జాతా మా నో హిగ్ంసీదభ్యస్థాద్ధ్రువాఽస్యాదిత్యం గర్భమిన్ద్రాగ్నీ రోచస్సైకాదశ॥11॥

విష్ణోరస్మిన్ హవ్యేతి త్వాఽహం ధీతిభిర్ హోత్రా అష్టాచత్వారిగ్ంశత్॥48॥

విష్ణోః క్రమోఽసి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి చతుర్థకాణ్డే ద్వితీయః ప్రశ్నః॥